

وزارت جہاد کشاورزی
معاونت امور زراعت

ارتقای کیفیت چغندر قند (1)

ارائہ دہندہ: رحیم محمدیان

1- کیفیت چغندر قند و نقش آن بر استحصال قند

کیفیت چغندر قند ترکیبی از تمام حالات فیزیکی و شیمیائی ریشه چغندر قند است که روی فرآیند تولید (تولید شکر) و محصولات جانبی آن اثر می گذارد

ردیف	عنوان* Title		علامت اختصاری Symbol	تعریف Definition	روش اندازه گیری یا محاسبه Method of determination	واحد Unit	
	فارسی	English				فارسی	English
۱	عملکرد ریشه	Root yield	RY	میزان عملکرد ریشه چغندر قند در واحد سطح (وزن تر ریشه چغندر قند)	وزن ریشه های برداشت شده از یک سطح مشخص زمین پس از شستشو (وزن خالص)	تن در هکتار	t. ha ⁻¹
۲	- درصد قند یا عیار (درصد قند ناخالص)	Sugar content	SC or (Pol)	مقدار شکر موجود در وزن تر ریشه چغندر قند	به روش پلاریمتری	گرم شکر در ۱۰۰ گرم چغندر قند (%)	% in beet or g sugar.100g beet ⁻¹
۳	ناخالصی ها: ۱- پتاسیم ۲- سدیم ۳- نیتروژن مضره	Impurities: - Potassium - Sodium - Amino-nitrogen	K Na α-N	مقدار پتاسیم، سدیم و نیتروژن مضره موجود در ریشه چغندر قند	- پتاسیم و سدیم به روش فلیم فتومتری - نیتروژن مضره به روش رنگ سنجی معروف به روش "عدد آبی"	میلی مول در ۱۰۰ گرم خمیر ریشه چغندر قند	mmol. 100g beet ⁻¹ or meq.100g beet ⁻¹
۴	قند انورت	Reducing sugar (Invert sugar)	RS (I)	مجموع مقدار گلوکز و فروکتوز یا قندهای احیاء کننده موجود در ریشه چغندر قند	به روش "انستیتوبرلین"	میلی گرم در ۱۰۰ گرم چغندر قند یا شکر	mg. 100g beet ⁻¹ or mg. 100g sugar ⁻¹
۵	قند ملاس	Molasses sugar	MS	مقدار شکر غیر قابل استحصال از ریشه چغندر قند (قند ملاس به درصد چغندر قند)	بر اساس مقدار پتاسیم، سدیم و نیتروژن مضره به وسیله یکی از فرمول های تجربی متداول برآورد می شود.	گرم شکر در ۱۰۰ گرم چغندر قند	% in beet or g sugar.100g beet ⁻¹

ادامه جدول ۱۴-۵

عنوان* Title		علامت	تعریف	روش اندازه گیری یا محاسبه	واحد Unit	ردیف
فارسی	English	اختصاری Symbol	Definition	Method of determination	فارسی	
۶	- مقدار شکر سفید یا شکر قابل استحصال (درصد قند خالص)	WSC RWS	- مقدار شکر سفید موجود در ریشه چغندر قند که در کارخانه قابل استحصال است. - مقدار شکر قابل استحصال	$WSC = SC - (MS + 0.6^*)$ مقدار شکر سفید = درصد قند - (قند ملاس + ۰/۶) * ضایعات شکر کارخانه قند معادل ۰/۶ در نظر گرفته شد.	گرم شکر در ۱۰۰ گرم چغندر قند (%)	
۷	- عملکرد شکر (عملکرد قند ناخالص)	SY	مقدار شکر تولید شده در واحد سطح در مزرعه (به صورت ساکاروز ذخیره شده در ریشه چغندر قند)	$SY = SC \times RY$ عملکرد شکر = درصد قند $\times$ عملکرد ریشه	تن در هکتار	
۸	- عملکرد شکر سفید (عملکرد قند خالص)	WSY	مقدار شکر قابل استحصال از چغندر قند در واحد سطح در مزرعه	$WSY = WSC \times RY$ عملکرد شکر سفید = درصد شکر سفید $\times$ عملکرد ریشه	تن در هکتار	
۹	- ضریب استحصال شکر یا راندمان استحصال	ECS (Yield)	در صد شکر سفید قابل استحصال از ساکاروز موجود در ریشه چغندر قند	$ECS = (WSC \div SC) \times 100$ ضریب استحصال شکر = (درصد شکر سفید $\div$ درصد قند) $\times 100$	به درصد شکر	
۱۰	ضریب قلیائیت	Alc or AC	نسبت مجموع سدیم و پتاسیم به نیتروژن مضره موجود در ریشه چغندر قند	$Alc = (K + Na) \div (a \cdot N)$ ضریب قلیائیت = (سدیم + پتاسیم) $\div$ نیتروژن مضره	-	
۱۱	مارک	Marc	مقدار مواد جامد (مواد خشبی) غیر محلول موجود در ریشه چغندر قند	وزن مواد خشبی موجود در ریشه چغندر قند پس از چهار مرحله عصاره گیری با آب جوشیده خشک کردن در ۵۰°C	گرم در ۱۰۰ گرم چغندر قند (%)	

ردیف	عنوان* Title		علامت	تعریف	روش اندازه گیری یا محاسبه	واحد Unit
	فارسی	English	اختصاری Symbol	Definition	Method of determination	فارسی
۱۲	بریکس	Brix	Brix	غلظت مواد جامد محلول در عصاره ریشه چغندر قند	به روش رفراکتومتری	درصد از عصاره
۱۳	- درجه خلوص شربت خام (کنسینان)	Raw juice purity (Quotient)	RJP (Q)	نسبت مقدار شکر در کل مواد جامد محلول در عصاره چغندر قند	$RJP = (SC \times 100) \div Brix$	درصد از عصاره
۱۴	نسبت پتاسیم به شکر	Potassium to sugar ratio	KSR (KS)	مقدار پتاسیم به ازاء ۱۰۰۰ گرم شکر موجود در ریشه چغندر قند	$KSR = (K \times 1000) \div SC$	میلی مول پتاسیم در ۱۰۰۰ گرم شکر
۱۵	نسبت نیتروژن مضره به شکر	Amino nitrogen to sugar ratio	α -NSR (NS)	مقدار نیتروژن مضره به ازاء ۱۰۰۰ گرم شکر موجود در ریشه چغندر قند	$NSR = (\alpha-N \times 1000) \div SC$	میلی مول نیتروژن مضره در ۱۰۰۰ گرم شکر
۱۶	نسبت سدیم به شکر	Sodium to sugar ratio	NaSR	مقدار سدیم به ازاء ۱۰۰۰ گرم شکر موجود در ریشه چغندر قند	$NaSR = (Na \times 1000) \div SC$	میلی مول سدیم در ۱۰۰۰ گرم شکر
۱۷	کارایی مصرف آب	Water use efficiency	WUE	عملکرد شکر به ازاء حجم آب مصرفی در مزرعه	$WUE = (SY \div WU) \times 1000$	کیلوگرم شکر به متر مکعب آب

* عنوان های داخل پرانتز، غلط مصطلح می باشد که بهتر است استفاده نگردد

بخش های مختلف سر، طوقه و ریشه چغندر قند

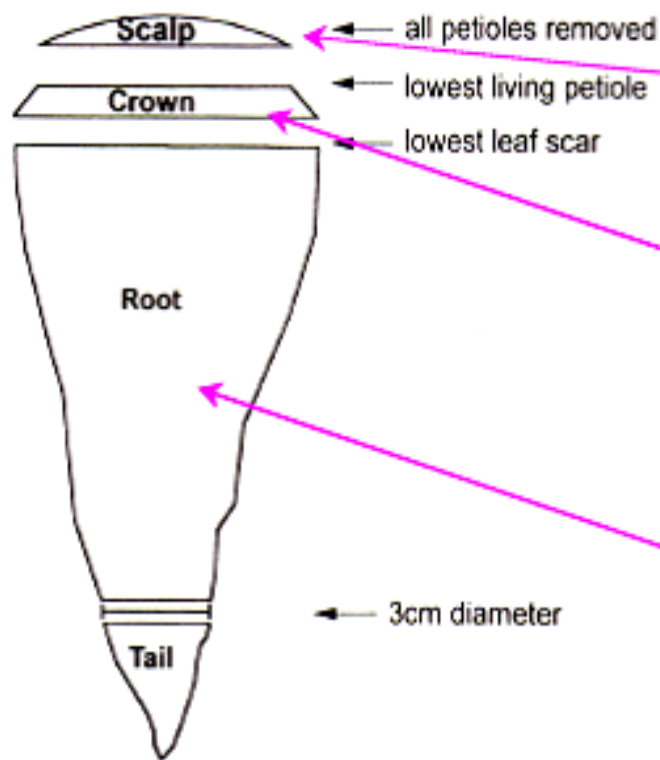
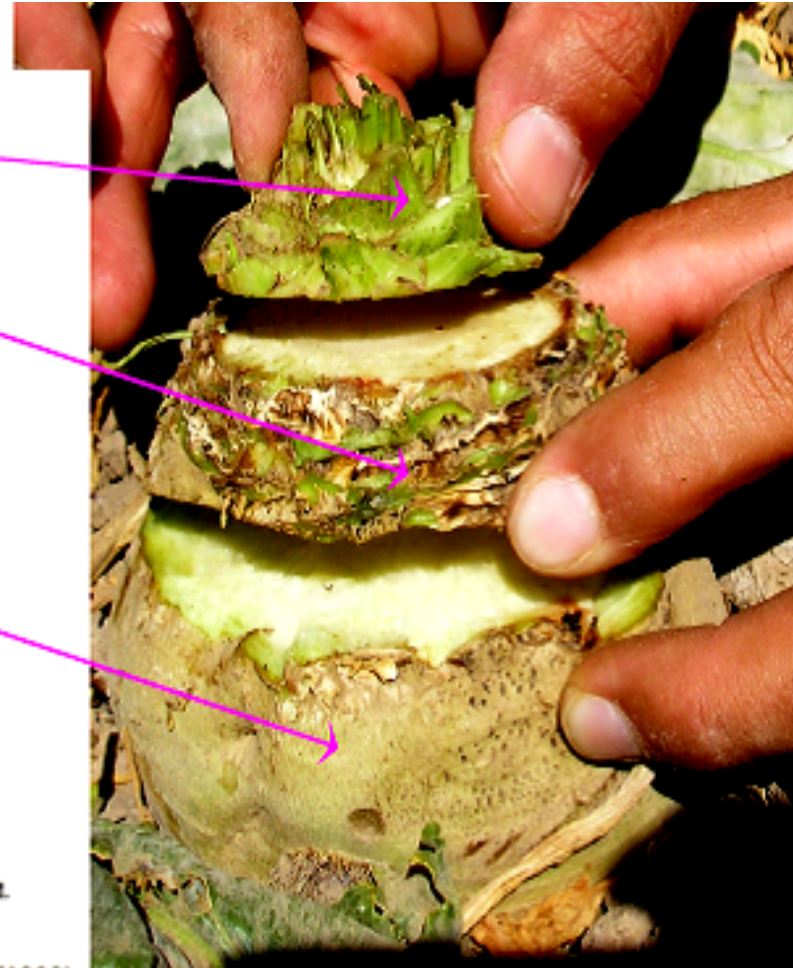

Figure 1. Diagram to represent the positions used to divide the beet.

J Sci Food Agric 79:1389–1398 (1999)

مهمترین پارامترهای کیفیت چغندر قند عبارتند از

پارامترهای شیمیایی: درصد قند (عیار)، مواد غیر قندی موجود در ریشه و قندهای احیا کننده

پارامترهای فیزیکی: ارتجاعی بودن ریشه، مقاومت در مقابل برش و خصوصیات مرفولوژیکی ریشه از قبیل ریش دار بودن و عمق شیار

مواد خشبی (مارک)

دکستران و لوآن

خسارت یخ زدگی

مهمترین پارامترهای کیفیت چغندر قند عبارتند از:

پارامترهای شیمائی: درصد قند (عیار)، مواد غیر قندی موجود در ریشه و قندهای احیا کننده

پارامترهای فیزیکی: ارتجاعی بودن ریشه، مقاومت در مقابل برش و خصوصیات مرفولوژیکی ریشه
از قبیل ریش دار بودن و عمق شیار

مواد خشبی (مارک)

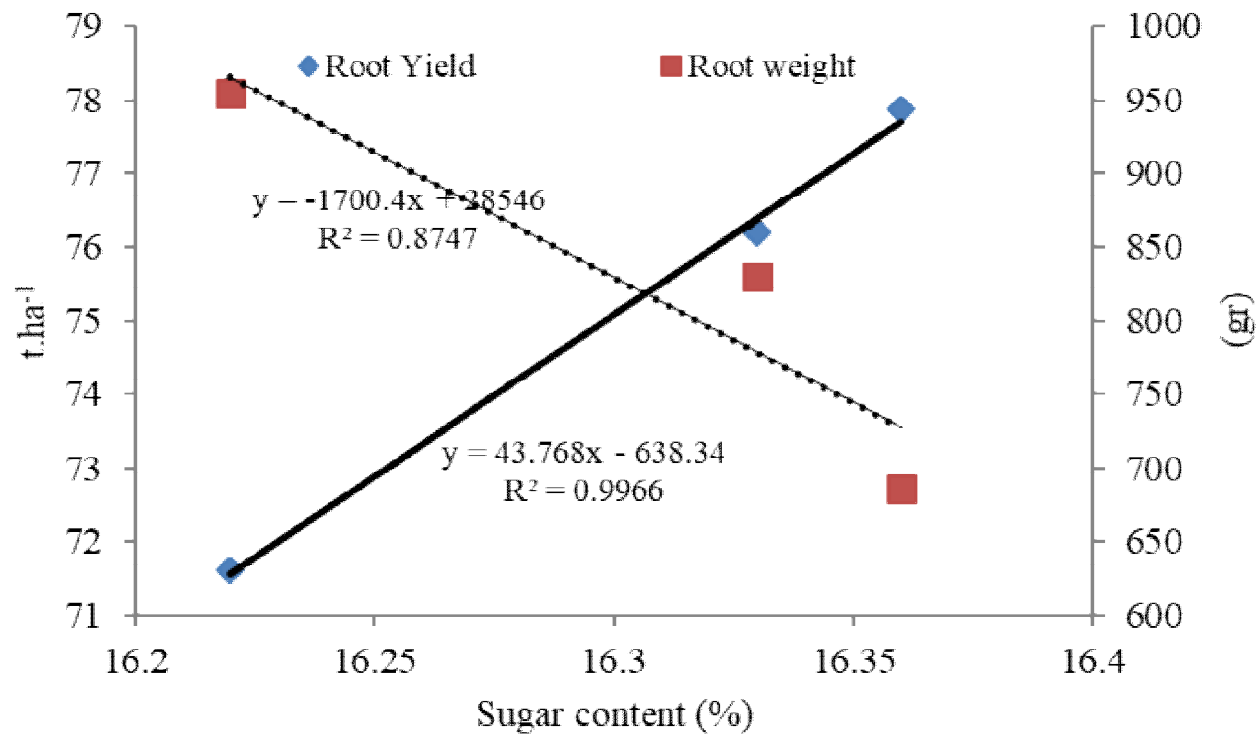
دکستران و لوان

رافینوز، بتائین، آنزیمها

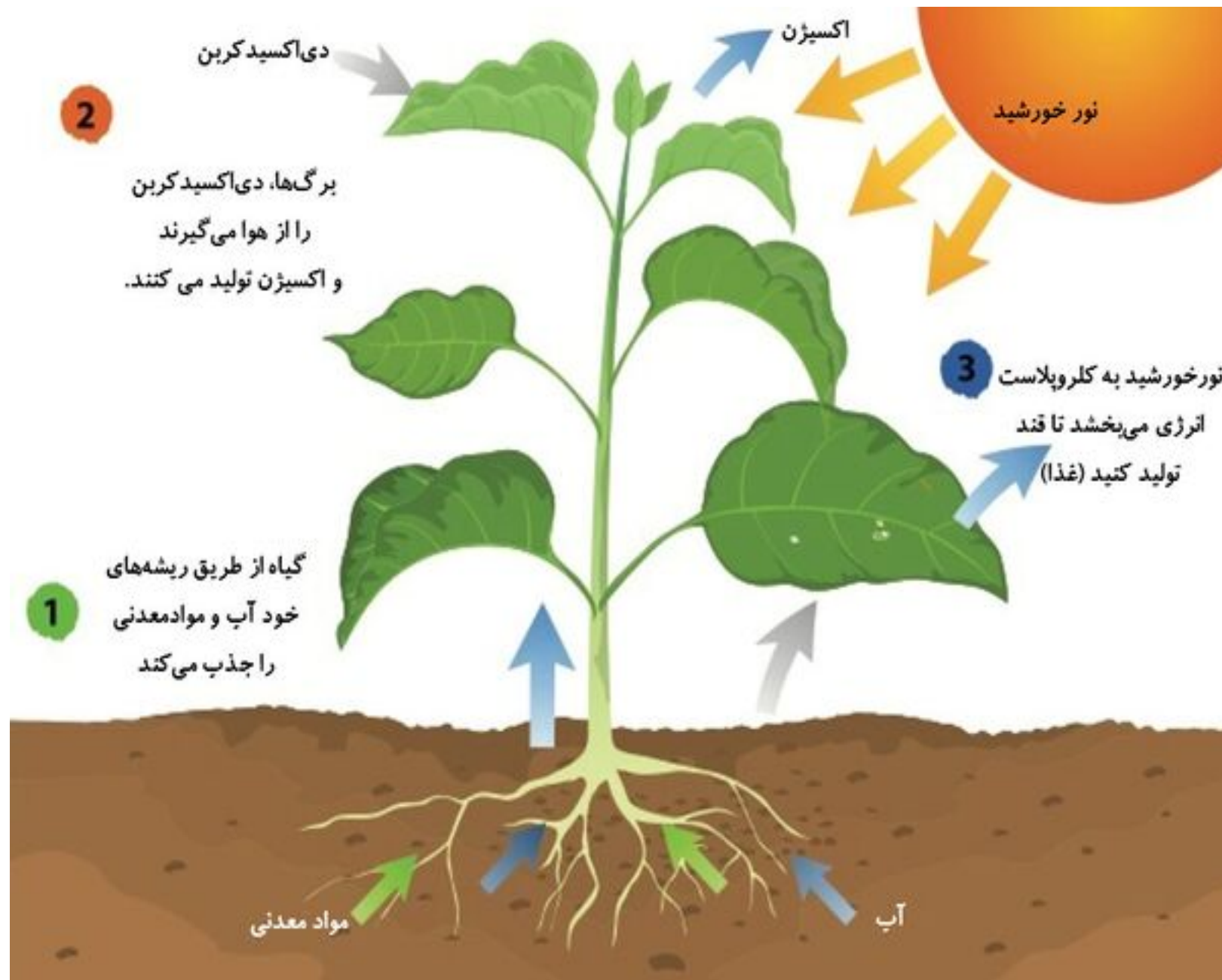
مواد زائد مانند سر و طوقه چغندر قند و خاک و خاشاک

رابطه درصد قند با وزن تک ریشه و عملکرد

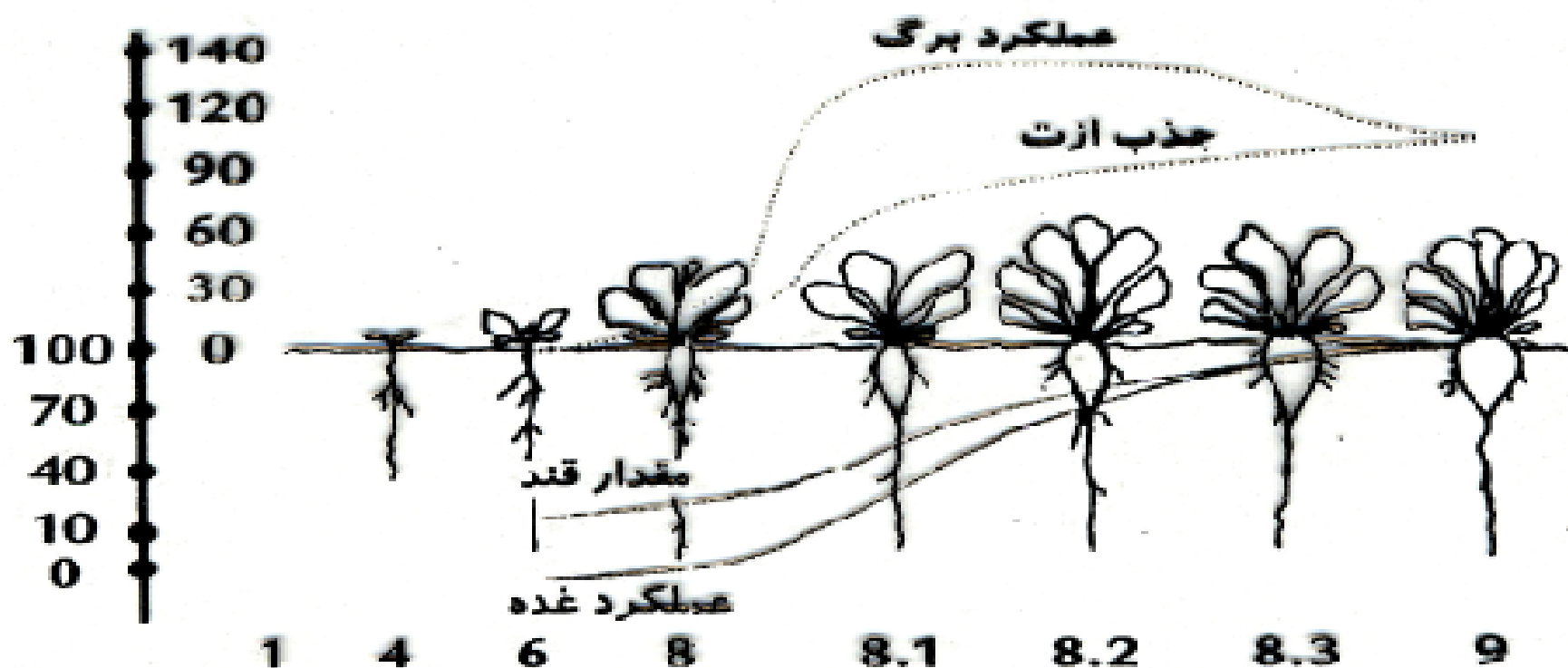

مراحل تهیه و استحصال قند

نحوه رشد و تغییرات عملکرد کمی و کیفی چغندر قند در مزرعه

۱- کاشت؛ ۴- مرحله کوتیلدونی؛ ۶- ظهور اولین جفت برگهای حقیقی (مرحله چهار برگگی)
 ۸- رشد سریع برگها؛ ۸/۱- شروع حجیم شدن غده؛ ۸/۲- حداکثر رشد برگها
 ۸/۳- پرمردگی برگها؛ ۹- برداشت محصول

2- عوامل مؤثر بر کیفیت چغندر قند

1

- پتانسیل ژنتیکی رقم‌های
چغندر قند

مقادیر برخی از صفات کیفی چغندر قند در 30 رقم

- کرج - 1395 - تجارتی

ارقام	درصد قند	سدیم ppm	پتاسیم ppm	نیترژن مضره ppm
1	21.9a	2.6m-o	5.8f-k	4.4d-f
2	21.8ab	4.1c-i	6.9a-d	5.9a
3	21.6a-c	2.7l-o	6.1d-i	4.8a-e
4	21.5a-d	4.2b-h	7.0a-c	5.2a-d
5	21.1a-e	3.9d-i	5.8g-k	5.0a-e
6	21.1a-e	3.0j-o	5.6h-k	4.0ef
7	21.0a-f	4.4b-g	6.4c-h	3.5f
8	21.0a-f	3.5f-n	6.0e-j	4.3d-f
9	20.9a-f	4.5b-g	7.2ab	5.3a-d
10	20.9a-f	3.4g-n	5.6h-k	4.6c-f
11	20.9a-f	5.0a-c	5.7h-k	4.3d-f
12	20.8a-f	4.7a-e	5.8g-k	5.6a-c
13	20.8a-f	3.2h-n	5.6h-k	4.0ef
14	20.7a-f	2.1o	5.2jk	4.2d-f
15	20.6a-g	2.5no	5.4i-k	5.5a-c
16	20.6a-g	2.8k-o	6.1e-i	4.6c-f
17	20.6a-h	5.6a	6.7b-e	5.8ab
18	20.5b-h	3.2h-n	6.0e-j	5.3a-d
19	20.5b-h	4.4b-g	5.3i-k	4.6b-e
20	20.3c-h	3.8e-k	6.6b-f	4.8a-e
21	20.2d-h	3.7e-l	5.7h-k	5.0a-e
22	20.1e-h	3.1i-o	5.1k	4.2d-f
23	20.1e-h	4.5a-f	5.5i-k	4.3d-f
24	20.0e-h	5.0a-d	6.7b-e	5.8a
25	19.8e-h	5.3ab	7.6a	5.0a-e
26	19.8e-h	4.0c-i	5.9e-j	4.8a-e
27	19.6f-i	3.6f-m	5.6h-k	4.5c-f
28	19.3g-i	4.6a-f	6.5b-g	5.8a
29	19.2hi	5.0a-d	6.5b-g	5.1a-e
30	18.4i	3.7e-l	5.5i-k	4.5c-f

2- عوامل مؤثر بر کیفیت چغندر قند

1

- پتانسیل ژنتیکی رقم‌های چغندر قند

2

- شرایط اقلیمی، محل و سال تولید چغندر قند

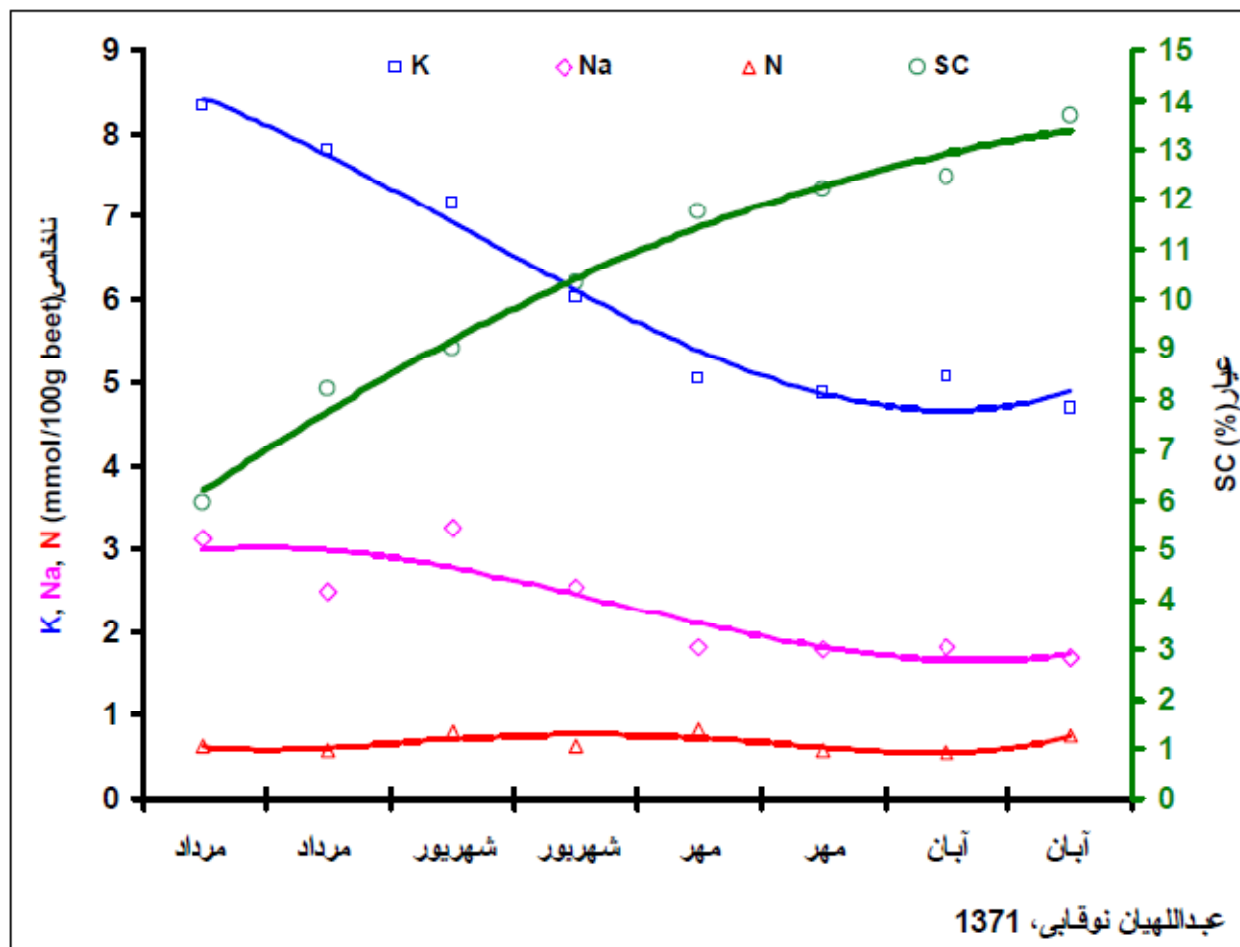
برخی از صفات کیفی چغندر قند در دو منطقه برای
میانگین 30 رقم تجارتي چغندر قند و دو سال 1395 و
1396

مکان	درصد قند	سدیم ppm	پتاسیم ppm	نیتروژن مضره ppm
کرج	15.91	3.275	5.115	3.475
مشهد	21.11	1.04	1.04	1.505

برخی از صفات کیفی چغندر قند در دو سال و دو منطقه برای میانگین 30 رقم تجارتي چغندر قند

مکان		درصد قند		سدیم ppm		پتاسیم ppm		نیتروژن مضره ppm	
		1395	1396	1395	1396	1395	1396	1395	1396
کرج		16.41	15.41	3.88	2.67	6.04	4.19	4.83	2.12
مشهد		20.52	21.70	0.75	1.33	4.16	4.83	0.66	2.35

نحوه تغییرات همزمان ناخالصی ها و عیار چغندر قند طی فصل رشد

2- عوامل مؤثر بر کیفیت چغندر قند

1

- پتانسیل ژنتیکی رقم‌های چغندر قند

2

- شرایط اقلیمی، محل و سال تولید چغندر قند

3

- مدیریت مزرعه

تراکم و توزیع بوته مطلوب: مدیریت صحیح در مزرعه باعث تراکم مناسب و توزیع یکنواخت بوته ها و در نتیجه تولید ریشه های با وزن تقریباً یکنواخت می گردد.

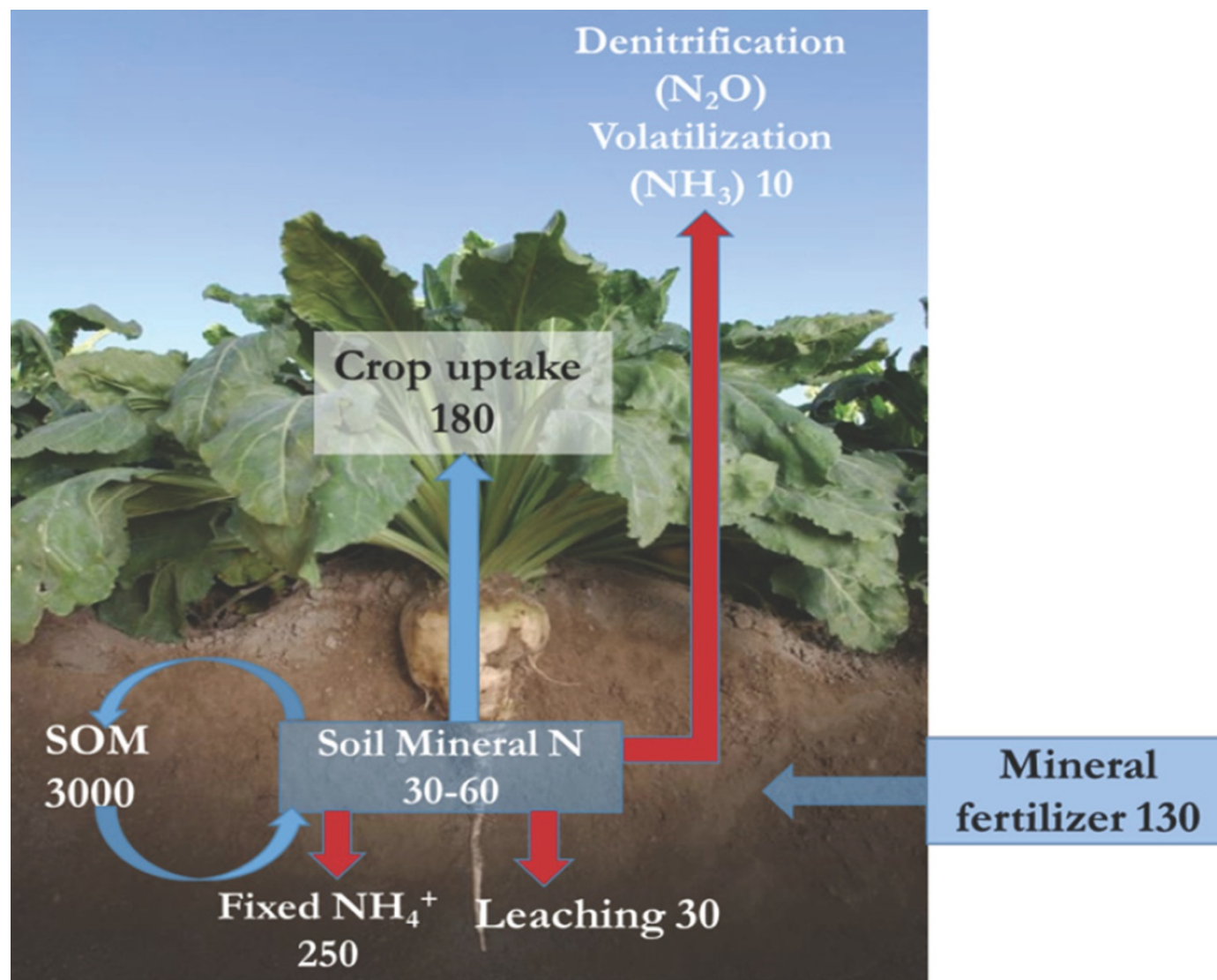

تأثیر تنش آبی بر کیفیت چغندر قند

تأثیر عنصرهای غذایی بر کیفیت چغندر قند

تأثیر آفات، امراض و علف‌های هرز

بیماری ریزومانیا

تأثیر آفات، امراض و علف‌های هرز

بیماری پوسیدگی

تأثیر آفات، امراض و علف‌های هرز

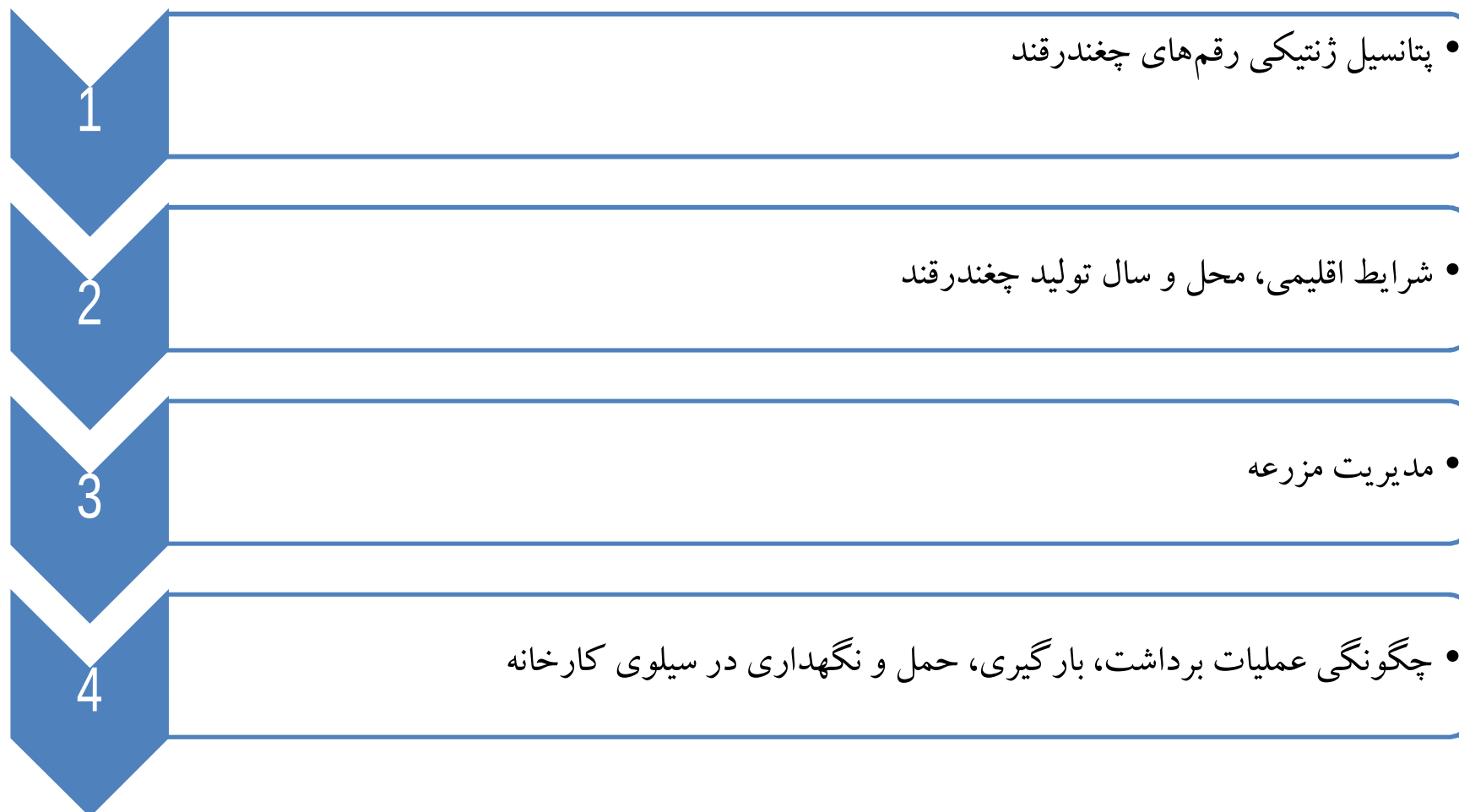
بیماری گال زگیلی

تأثیر آفات، امراض و علف‌های هرز

علف‌های هرز

2- عوامل مؤثر بر کیفیت چغندر قند

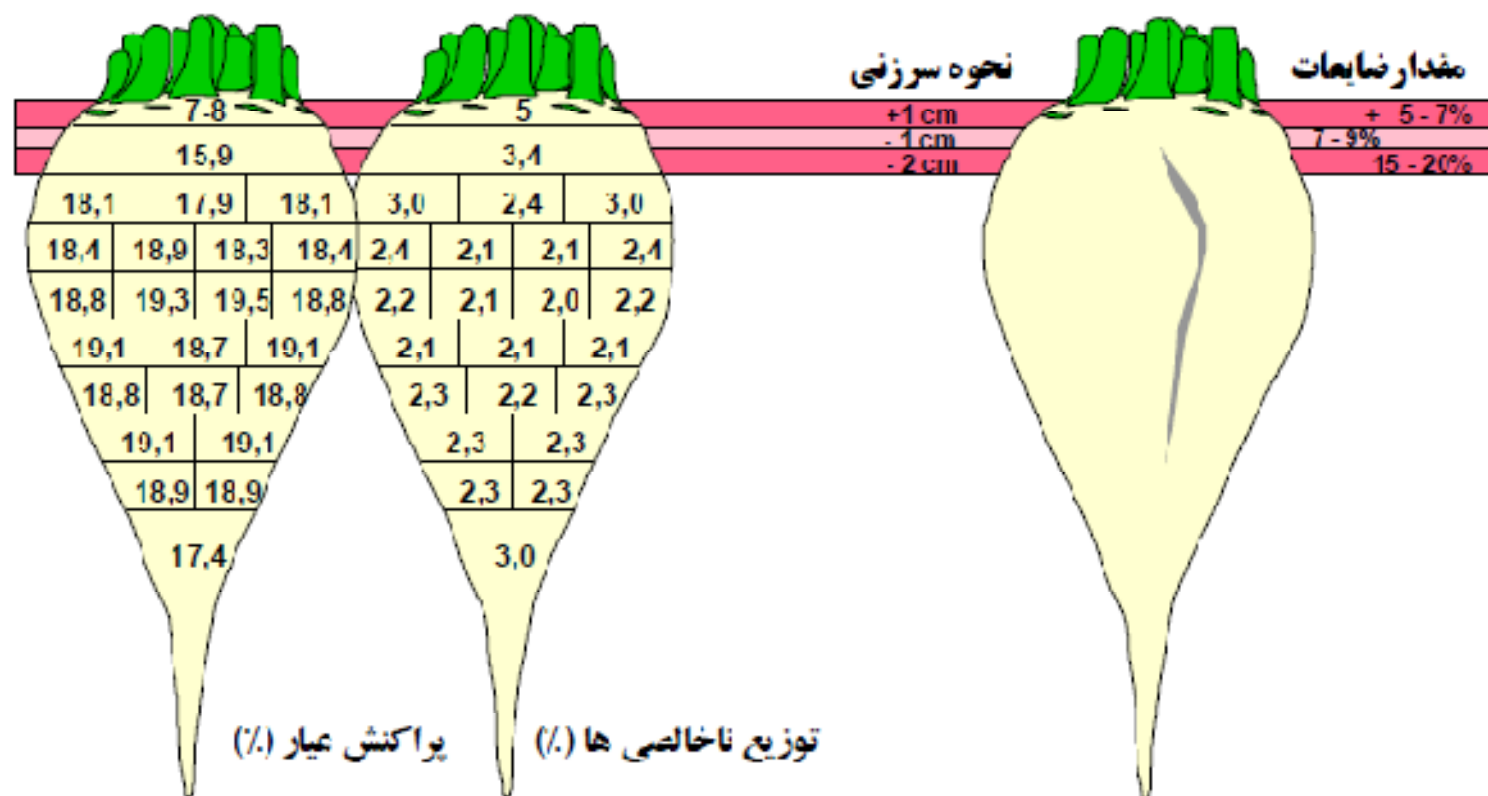

برداشت مکانیزه چغندر قند

توزیع درصد قند و ناخالصی ها در سر، طوقه و ریشه چغندر قند

شیوه صحیح سرزنی با دست (سمت راست) و مکانیزه (سمت چپ)

منابع مورد استفاده

- کوک، دی.ا. و اسکات، آر.کی. 1377 چغندر قند از علم تا عمل. ترجمه اعضای هیئت علمی موسسه تحقیقات اصلاح و تهیه بذر چغندر قند. نشر علوم کشاورزی
- فتح اله طالقانی، د. علیمرادی، 1. صادقیان مطهر، س.ی. محمدیان، ر. محمودی، س.ب. عبداللهیان نوقابی، م. صادق زاده حمایتی، س. رجبی، ا. خیامیم، س. توحیدلو، ق. حسین پور، م. رضایی، و.ا. آقایی زاده، م. نوشاد، ح. یوسف آبادی، و.ا. بابائی، ب. شریفی، ح. مطلوبی، ف. اوراضی زاده، م. ر. واحدی، س. . 1392. تدوین استانداردهای تعیین پتانسیل و ارزیابی خسارت به تفکیک عوامل مدیریتی و قهری در مراحل مختلف رشد در مزارع چغندر قند. تالیف اعضای هیئت علمی موسسه تحقیقات اصلاح و تهیه بذر چغندر قند. انتشارات آموزش و ترویج کشاورزی.
- طالقانی، د.، محمدیان، ر. و صادق زاده حمایتی، س. 1396. راهنمای کاشت، داشت و برداشت چغندر قند پاییزه (ویرایش دوم). معاونت ترویج - نشر آموزش کشاورزی.

وزارت جہاد کشاورزی
معاونت امور زراعت

با تشکر از توجه شما